

VII. Évfolyam 1. szám - 2012. március

Petruska Ferenc
petruska.ferenc@unki-nke.hu

HÁROM ELFELEDETT HÁBORÚ

2. RÉSZ AZ ÖBÖL-HÁBORÚ

Absztrakt

A Magyar Honvédség szervezetében, felépítésében, feladatrendszerében az elmúlt évtizedekben jelentős változások mentek végbe, így kiváló eredményeket tudott felmutatni az iraki szerepvállalás során. Az új kihívások, új képességeket, modern technikákat, eljárásokat és speciális felkészülést igényelnek, amely irányainak megtalálásához a fenti háborúban szerzett tapasztalatok is segítséget nyújthatnak.

Serious changes took place in the last two decades in the structure, tasks and organization of the Hungarian Army to achieve great success in Iraq. These brand new tasks require new types of capabilities, characteristic and modern techniques and training for which the consequences of this war help finding the best solutions.

Kulcsszavak: Irak, hadászat, Egyesült Államok, Öbölháború ~ Iraq, strategy, USA, Gulf-war

AZ ÖBÖLHÁBORÚ

Irak az Iránnal vívott háború folyamán egy közel kétmillió hadsereget szervezett meg, amit a tűzszünet ellenére nem fegyverezett le. Egy ilyen méretű katonai állomány fegyverben tartását a remélt béke nem tette volna indokolttá. Az iraki határon tevékenykedtek ENSZ megfigyelők is, közöttük 15 magyar honvédtiszt¹, akik megbízhatóan ellenőrizték a tűzszünet betartását. Irak biztonságérzetét az is indokolni látszott, hogy csapatait az országon belül mélyen hátravonta.

Az a nyilvánvaló tény viszont, hogy Irak nem szerelte le hadseregét előrevetítette egy újabb háború kitörésének árnyékát. Ennek konkrét célját nehéz volt meghatározni, hiszen a háború befejeztével az iraki vezetés is reménykedett abban, hogy sikerül megszereznie a szuverenitást Shatt-al Arab régió felett.

Az események 1988 augusztusában Kuvaiti kezdeményezésre tárgyalások kezdődtek a két ország közötti végleges határ kijelöléséről.

1989. július 26-án Irak nyíltan megfenyegette Kuvaitot, amelynek egy 400 000² fős csapatösszevonással adott nyomatékot. Az összevonást nyíltan hajtotta végre, mégis mindenki csupán beugratásként tartotta számon, amellyel pressziót akar gyakorolni Kuvaitra. A későbbi eseményekből viszont már nyilvánvalóan következtethetünk arra, hogy a támadás terve már elkészült és Kuvait lerohanását már Irak elnöke eldöntötte.

Irak tudta, hogy lépését nemzetközi tiltakozás fogja követni és az USA katonai ellenlépése sem kizárt. Erre utal az a később nyilvánosságra került tanulmány, amelyben széleskörűen tanulmányozták egy esetleges Irak-USA háború valószínű kimenetelét, de arra a következtetésre jutottak, hogy a nyilvánvaló technikai lemaradás ellenére legalább a szárazföldi közelharcban feltartóztatják majd az amerikaiakat³. Arra viszont egyáltalán nem számított Irak, hogy a nemzetközi közvélemény - közte több arab országgal - ilyen egységesen elítéli majd az inváziót, sőt határozott és súlyos szankciókat hoznak majd vele szemben.

Irak számított arra a lehetőségre is, hogy az ellene folyó háborút majd egy arab-USA vagy egy ötödik arab-izraeli háborúvá szélesíti majd és apellálva a nyugati pacifista közhangulatra - akárcsak Vietnámban - békére szoríthatja az USA kormányát.

A válság egyre inkább a fegyveres konfliktust valószínűsítette, különösen azután, hogy Irak sorozatosan visszautasította az ENSZ Biztonsági Tanácsának követeléseit. A háború kirobbanását valószínűsítették a következő tényezők⁴ is:

1. Egy viszonylag kis területen óriási hadpotenciál halmozódott fel.
2. Irak nem jutott semmilyen előnyhöz az iráni agresszió folytán.
3. Az iraki elnök nehezen viselte el a kudarcot. Ezt példázza az iraki-iráni háborúban mutatott "példás" kitartása is.

A közel-keleti térségben már egyébként is jelenlévő konfliktusok a fegyveres megoldást inspirálták.

De mi is volt ennek a háborúnak közvetlen célja? Ezen kérdés megválaszolásához fontos az ENSZ Biztonsági Tanácsának követeléseit⁵ vizsgálni.

¹ Amaczi Viktor - Bombay László – Héjja István: A világ hadseregei (Zrínyi Kiadó, Budapest) 13. oldal

² Amaczi Viktor - Bombay László – Héjja István: A világ hadseregei (Zrínyi Kiadó, Budapest) 13. oldal

³ Amaczi Viktor - Bombay László – Héjja István: A világ hadseregei (Zrínyi Kiadó, Budapest) 13. oldal

⁴ Amaczi Viktor - Bombay László – Héjja István: A világ hadseregei (Zrínyi Kiadó, Budapest) 13. oldal

⁵ A legelső a 660. számú határozat volt, amely elítélte Irak agresszióját és követelte a kivonulást, valamint a tárgyalások megkezdését. A legutolsó, 678. számú határozatot november 29-én hirdették ki, amely jóváhagyta „minden szükséges eszköz” alkalmazását az iraki hadsereg kiűzésére, amennyiben azok a megszabott határidőig önként nem távoznak. A határidő 1991. január 15. 24:00.

Az USA a Reagan⁶-időszaktól megkezdett hadikorszerűsítés és vezetés-irányítás legkiforrottabb és legkorszerűbb módszereit vetette be Öbölháborúban. A parancsnokok és közkatonák a háborút megelőző fél évben összekovácsolódtak és tapasztalatokat szereztek. A harcoló csapatok sivatagi körülmények között, Szaúd-Arábiában és Nevadában készültek a harcra a leendő harccselekmények körzetét és a stratégiai objektumokat imitáló, csaknem a valóságnak megfelelő hűséggel imitáló lötereken. A lehetséges légi csapások valamennyi változatát a hajózó állomány a terepen, valamint reális körülmények között gyakorolta be.

1990 novemberére aktívvá vált az Amerikai Központi Parancsnokság 7.

Decemberre létrehozták a szövetségesek fő hadászati-hadműveleti csoportosításait: a keleti támadó csoportosítást, az északi támadó csoportosítást és az észak-nyugati különleges harccsoportot, amelyekbe amerikai, brit, francia, valamint az arab szövetségesek kijelölt erői tartoztak. Szövetséges erők légierője, amelynek alapvető részét az USA légierő képezte, a legerősebb és legkorszerűbb harcászattal rendelkező erő volt. Csoportosítása három irányból, észak-nyugatról, nyugatról és délről tette lehetővé a légicsapások végrehajtását az Irak központi és déli körzeteiben elhelyezkedő objektumok ellen, valamint Kuvait térségében.

A szövetséges haditengerészeti csoportosítás gerincét, csaknem 140 hadihajót s benne 7 repülőgép-hordozót, anyahajót és 8 tengeralattjárót számláló amerikai, francia és angol erőt, valamint az amerikai tengerészgyalogság alkotta. Ezt kiegészítette a 18 résztvevő országból kijelölt mintegy hetven fregatt, romboló, aknaszedő, korvett, partvédő, kísérő és kisegítő. A teljes támadó csoportosítást a szövetségesek 1990 végéig hozták létre. Az iraki katonai vezetés megtévesztésére azonban a teljes készenlét elérését az amerikai hadvezetés hivatalos nyilatkozataiban február végére jelezte. Az iraki felderítés gyengeségei és rossz helyzetértékelés miatt viszonylagos váratlanság biztosítva volt.

A háborúra való katonai felkészüléssel párhuzamosan intenzív politikai és diplomácia tevékenység folyt, annak érdekében, hogy békés módszerekkel kényszerítsék Irakot az ENSZ BT november 29-én hozott 660-664. számú határozatainak végrehajtására. Ezeknek lényege az iraki hadsereg végleges távozása Kuvait földjéről 1991. január 15-ig. Mivel a Biztonsági Tanács által meghatározott határidő lejárt és Irak nem vonult ki Kuvaitból, 1991. január 16-án hivatalosan kinevezték a Szövetséges Erők Főparancsnokának Richard Cheney⁸-t, valamint a Hadműveleti Területek Főparancsnokának Normann Schwarzkopf tábornokot. A többnemzetiségű csapatok vezérkarai között együttműködést Colin Powell⁹

---

6 Ronald Wilson Reagan (1911. február 6. – 2004. június 5.) színész és politikus, Kalifornia állam kormányzója, az Amerikai Egyesült Államok 40. elnöke. Hazájában úgy tartják, kulcsszerepe volt a Szovjetunió megdöntésében, amit a „Gonosz Birodalmá”-nak nevezett. Népszerűségére jellemző, hogy az 1984-es választáson Reagan minden egyes államot megnyert, Minnesota kivételével. 1989-ben, mikor befejeződött második elnöki mandátuma, saját alelnökét, Busht ajánlotta utódjául, ezzel is biztosítva politikájának folytatását.

7 US Central Command, USCENTCOM

8 Richard Bruce „Dick” Cheney (Lincoln, Nebraska, 1941. január 30. –) az Amerikai Egyesült Államok 46. alelnöke George W. Bush elnöksége alatt. A Fehér Ház alelnöki hivatalának vezetője („Chief of Staff”), az amerikai képviselőház tagja Wyomingból és az USA védelmi minisztere volt.

9 Colin L. Powell (1937 április 5-én született New Yorkban) 35 évig volt hivatásos katona.

1989 októberétől 1993 szeptemberéig a vezérkari főnökök egyesített tanácsának elnöke - az amerikai hadsereg legmagasabb szintű vezetőjeként 28 katonai konfliktust vezényelt, így például az 1991-es Öböl-háborút.

A Bush kormány mérsékelt tagjai közé tartozott. Amikor 2002-ben az első riasztó jelentések beérkeztek az Iraki arzenál különböző fejlesztéseiről Dick Cheney alelnök és Donald Rumsfeld hadügyminiszter gyors katonai közbelépést sürgettek - Powell viszont azt javasolta, hogy vegyék fel a kapcsolatot az ENSZ-szel. Powell elképzelése, miszerint Iraknak adni kell egy utolsó esélyt a leszerelésre, a fegyverzetellenőrök révén valósult meg.

Saját katonapolitikai doktrínát alakított ki az amerikai hadsereg külföldi bevetésével kapcsolatosan. A doktrína szerint a katonák csak akkor vethetőek be, ha egyértelmű nemzeti érdeket kell védelmezniük és tudják, milyen feltételek esetén lépnek ki a háborúból. Továbbá: az amerikai csapatokat túlerőben kell bevetni, csak akkor, ha a siker biztos.

tábornok koordinálta. Bush¹⁰ elnök 1991. január 16-án személyesen adta át az elnöki direktíváját a főparancsnokoknak a "Sivatagi Vihar" hadművelet megindítására. Ezzel megkezdődött a Második Világháború utáni legnagyobb méretű háború. A "Sivatagi Vihar" hadművelet 1991. január 16-án 22:40-kor erős elektronika "csapásméréssel", a szövetségesek rakéta-, sorozatvető és nagy hatótávolságú ütegeinek félórás - az iraki határtérségben elhelyezkedő légvédelmi elemeire mért - pusztító erejű tűzcsapásaival, a tengeri telepítésű és repülőgép-fedélzeti manőverező robotrepülőgépek, valamint a "Lopakodó" F-117A bombázók nagy pontosságú fedélzeti fegyvereivel végrehajtott légicsapásaival kezdődött meg. A Második Világháború óta példátlan bombázás már ekkor eldöntötte a háború kimenetelét...A háború első 34¹¹ napján önálló légi hadműveletek folytak. A szárazföldi csapatok tevékenységére csak kisebb erőkkel, regionálisan és komoly légi támogatással került sor. A szövetséges légierő fő feladata volt a hadászati légi fölény kivívása.

A légi hadjárat három időszakra bontható.

Az első időszak 1991. január 16. és január 21. között zajlott, amikor a szövetségesek a légi fölényt kivívták és kedvező feltételeket hoztak létre az iraki katonai vezetés és légvédelmi rendszer tevékenységének megakadályozására. Ezután lehetővé vált Irak hadpotenciáljának pusztítása, hadászati tartalékok (pl. Köztársasági Gárda¹²) erőinek a pusztítása.

A második időszak 1990. január 22-től február 23-ig tartott. A légi fölényt a szövetségesek sikeresen megtartották, Irak hadiiparát tovább gyengítették és Kuvaitban és Dél-Irakban kibontakozott hadműveleti csoportosítását bombázták. A fölényt február végére biztosították, az iraki hadsereg utánpótlási lehetőségei a minimumra csökkentek, így a légierőt a szárazföldi csapatok pusztítására, valamint a szövetséges haditengerészeti erő partraszállása érdekében és a szövetséges csapatok előrevonásának biztosítására használták. A légtámadások ereje és intenzitása óhatatlanul civil áldozatokat¹³ követelt.

A szövetségesek haditengerészete Kuvait partjánál rakéta- és tüzérségi tűzcsapásokkal, légierőjének légicsapásaival pusztította a partvédelmet és egyéb iraki célpontokat.

A légi hadműveleteket a felszabadító erők február 22-től ismét felújították és ekkor a szövetséges légierő - a szárazföldi csapatok ütközetbe vetését előkészítve - tömeges légtámadásokat hajtott végre a harcászati tartalékot képező, Kuvait észak-nyugati részén levő páncéloshadosztály, valamint a tartalékot képező, Irak déli részét védő Köztársasági Gárda, a Bagdad és Baszra körzetében levő objektumok és Irak partvédő erői, valamint nagyvárosai ellen. Eközben Irak február 1-jén éjszaka — a szövetségesek számára váratlanul — bevetett több mint ezer harckocsit és közel ötszáz páncélozott járművet, valamint 60 000 főt számláló szárazföldi csoportosítását Kuvait területéről Hafdzsi város irányába.

---

¹⁰George Herbert Walker Bush (Massachusetts, Milton, 1924. június 12.) az Amerikai Egyesült Államok 41. elnöke (1989–1993). Korábban ENSZ-nagykövet, CIA-igazgató, illetve – Ronald Reagan elnöksége alatt – alelnök (1981–1989). Miután Irak megszállta Kuvaitot, az amerikaiak számára veszélyessé vált a korábbi szövetséges állama. Bushnak sikerült meggyőznie a közvéleményt és az ENSZ-et a háború szükségességéről. Jóllehet, a háború után Bush népszerűsége magas volt, hivatali idejének végére nyilvánvalóvá vált, hogy az ország belső, gazdasági problémáira nem tudott megoldást találni. 1992-ben, döntően emiatt, nem sikerült újraválasztatnia magát.

¹¹Dr. Csabai György CSs: Visszatekintés az 1990-1991-es Öböl-háború tapasztalataira (letöltve: 2012-02-05)

¹²A Gárda legfontosabb feladata békeidőben az volt, hogy megóvja a vezetést a katonai puccsoktól. Az iraki átlaghoz képest jól felszerelt egységei voltak, hogy a pontosan megtervezett, elsősorban logisztikai kihívást jelentő ütközeteket vívják meg. A Gárda harci ereje, bár iraki viszonylatban kimagaslónak számított, nem mérhető össze a szövetséges csapatok hagyományos gyalogságával sem, felszerelésük minősége és mennyisége jóval alatta marad avelük szemben álló Szövetséges csapatokénál.

¹³Február 13-án amerikai gépek lebombázták egy iraki gyermektápszer-üzemet, amelynek rendeltetéséről ellenmondásos hírek érkeztek. A Vezérkari Főnökök Egyesített Tanácsának elnöke, Colin Powell azt állította, hogy az üzemben biológiai fegyvereket állítanak elő. Később kiderült, a lakosok óvóhelyként használták, így a bombázások legalább 315 embert öltek meg, köztük 130 gyermeket. Eközben Huszein továbbfolytatta az iraki és kuvaiti lakosok élőpajzsként való alkalmazását gyárak és katonai létesítmények körül.

A szövetségesek a vadász-, vadászbombázó repülőgépek és csatarepülőgépek, sőt harci helikopterek és hadászati B-52-es bombázó repülőgépek támogatásával, négy napos harctevékenységgel felszámolták az iraki csoportosítást, majd közvetlenül a szárazföldi hadművelet megindítása előtt végrehajtották a Második Világháború óta legnagyobb légideszant hadműveletet.

A harmadik időszak eseményei a következők voltak: 1991. február 24-28. között a szövetségesek megőrizték a légi fölényt és elszigetelték a harcmezőket. A kuvaiti hadműveleti csoportosítás és a Köztársasági Gárda fő erői szétzúzásának befejezése, az iraki erők és a katonai vezetési rendszer Észak-Irak területére való átmentésének megakadályozása volt a következő stratégiai lépés. A szövetséges csapatok több helyen kezdték meg az inváziót a szaúdi határon, a Bászrát Kuvaittal összekötő autópályát pedig lezárták, hogy elvágják az iraki hadsereg utánpótlását. A támadásban szaúdiak is részt vettek. A szövetségesek lebombázták az autópályán menekülő páncélosokat, amelyben több ezer ember vesztette életét, ezért ez a hely a „halál sztrádájaként”¹⁴ vált ismertté. A visszavonuló irakiak több száz olajkutat gyújtottak fel.

A légi hadjárat magában foglalta a hadászati, harcászati és a haditengerészeti légierőnek hagyományos fedélzeti pusztító eszközökkel, valamint repülőgép - és hajófedélzeti manőverező robotrepülőgépekkel mért nagy mélységű olyan csapásait.

A törökországi repülőcsoportosítást az Irak központi körzetei felé vezető, déli légi hadműveleti irányban vezették be.

A támadó szárazföldi csapatok légi támogatását az ún. Harcászati Légierő Parancsnokság vezette.

Az USA légierő több tízezer tonna bombát dobott le és több ezer tonna kisebb lövedékeket használt el. A szövetségesek vesztesége az egyes bevetéseknél prognosztizált 3% helyett a légi tevékenységek teljes időszakára kivetítve nem érte el a 0,04% -ot!

1991. január 18-ától február 25-ig közel száz hadműveleti-harcászati rakétát indítottak Szaúd-Arábia és Izrael¹⁵ területére¹⁶. A szövetségesek ezt háromlépcsős rakétavédelmi rendszer kiépítésével és üzemeltetésével igyekeztek kivédeni.

Az indított SCUD rakéták hatása jelentéktelen volt, azonban egy ellenséges izraeli válaszcsoport az Irak-ellenes koalíció felbomlásához és a háború Izraelre való kiterjedéséhez vezethetett volna. Irak elnöke feltehetően ezt szerette volna kiprovokálni. Ekkor kerültek először bevetésre a "Patriot" rakétaelhárító komplexumok¹⁷.

Miután Szaddám Husszein¹⁸ Bush elnöknek 1991. február 23-én tett utolsó felszólítás ellenére sem kezdte meg kivonulását Kuvaitból, megkezdődött az Öbölháború utolsó szakasza, "Sivatag Kard"¹⁹ fedőnévvel. A szárazföldi hadművelet megindulásának időpontjára az iraki légierő²⁰ harcképtelenné vált.

A Perzsa-öböl felől a kuvaiti partok közelében Missouri csatahajó²¹ a part menti sávra kilőtt tömeges tűzcsoportjaival és a partraszállás imitálásával megtévesztő manővert hajtottak

¹⁴ <http://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%96b%C3%B6lh%C3%A1bor%C3%BA> (letöltve: 2012-02-05)

¹⁵ <http://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%96b%C3%B6lh%C3%A1bor%C3%BA> (letöltve: 2012-02-05)

¹⁶ Amaczi Viktor - Bombay László – Héjja István: A világ hadseregei (Zrínyi Kiadó, Budapest) 18. oldal

¹⁷ <http://www.army-technology.com/projects/patriot/> (letöltve: 2012-02-05)

¹⁸ Szaddám Hussein Abd el-Madzsíd et-Tikriti[1] (arabul صدام حسين عبد المجيد التكريتي; el-Audzsa, 1937. április 28.[2] – Kázimajn, 2006. december 30.) iraki elnök, diktátor. Elnökként azt kívánta elérni, hogy Irak a Közép-Kelet egyik vezető állama legyen, ezért háborút vívott Iránnal. Saját hazájának bíróság 2006 novemberében ítélte akasztás általi halálra Szaddám Huszeint az 1982-es, 148 halálos áldozatot követelő dudzsaili mérszárítás miatt. A volt iraki diktátort 2006. december 30-án végezték ki.

¹⁹ Az USA a Sivatagi Pajzs művelet keretében csapatokat telepített a veszélyeztetett Szaúd-Arábiába, ezt a műveletet 1990. november 8-án a támadóbb színvetű Sivatagi Kard váltotta fel.

²⁰ Dr. Csabai György CSs: Visszatekintés az 1990-1991-es Öböl-háború tapasztalataira (letöltve: 2012-02-05)

²¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Gulf_War (letöltve: 2012-02-12)

vége. De Schwarzkopf nem innen hajtotta végre a fő hadművelet, hanem az ellenkező irányból²²...

Az átkaroló csapásokat három fő irányba²³ mérték.

Az elsőt több tengerészgyalogos-hadosztály és egy páncélos hadosztály mérte északi, illetve észak-nyugati irányban.

A másodikat a 7. amerikai hadtest és a 18. légideszant-hadtest főerői és brit-francia csapatok mérték a szaúdi-kuvaiti-iraki hármastól nyugatra lévő határszakaszról északi irányban abból a célból, hogy fő erőikkel Kuvaitot északról megkerülve Bászra irányába mért csapással végleg megsemmisítsék a Köztársasági Gárda erőit. Az Eufrátesz völgyébe kijutva szándékoztak megsemmisíteni az iraki hadműveleti tartalékot, másrészt pedig a Kuvaitban lévő iraki erők utánpótlását elvágni és fő erőit bekerítve megsemmisíteni azt.

Az átkaroló hadművelet harmadik része egy megtévesztő manőver volt délről, főleg arab szövetséges erőkkel. Az ebben az irányban zajló harctevékenységek folyamán szenvedték a szövetségesek legnagyobb veszteségeiket, mert az irakiak pusztító aknavetőtűzzel árasztották el a térséget. A szárazföldi tevékenységet igen erős légi támogatás kísérte.

Február 28-án 5:00-kor, miután Szaddam Husszein hajlandó volt feltételek nélkül teljesíteni a Biztonsági Tanács határozataiba foglaltakat, Bush elnök tűzszünetet²⁴ rendelt el.

A Pentagon²⁵ hivatalos közleményei szerint a háború folyamán iraki részről megsemmisült 3 000 iraki harcokcsi és 29 (!) hadosztály²⁶.

A háború többek között ezekkel a következményekkel zárult:

- Irak feltétel nélkül teljesítette az ENSZ határozatait
- A térségben az USA befolyása tovább erősödött
- És távolabbi következménynek értékelem azt, hogy az Iraki kurdok most látták meg a fegyveres harc kiújításához a megfelelő alkalmat.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] John Keegan: Az iraki háború (Európa Könyvkiadó, 2004)
- [2] Amaczi Viktor - Bombay László – Héjja István: A világ hadseregei (Zrínyi Kiadó, Budapest)
- [3] Magyar Hadtudományi Társaság: Hadtudományi Lexikon (Akadémiai Kiadó, 1995)
- [4] Weiszhár Attila – Weiszhár Balázs: Háborúk lexikonja (Atheneum Kiadó, Budapest 2004.)
- [5] Dr. Csabai György CSs: Visszatekintés az 1990-1991-es Öböl-háború tapasztalataira
- [6] Dr. Horváth Csaba: Az 1945 utáni legjelentősebb helyi háborúk és azok tapasztalatai (Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem nyomdája, 1999)
- [7] Nagy Károly: Nemzetközi jog (Püski, Budapest, 1999)

²² http://en.wikipedia.org/wiki/Gulf_War (letöltve: 2012-02-12)

²³ Amaczi Viktor - Bombay László – Héjja István: A világ hadseregei (Zrínyi Kiadó, Budapest) 18. oldal

²⁴ 1991. február 28-án - közép-európai idő szerint reggel 6 órakor - írta alá George Bush amerikai elnök az Irak elleni háborúnak véget vető tűzszüneti rendelkezést.

²⁵ Az Amerikai Védelmi Minisztérium székhelye, Virginia állam Arlington megyéjében. Az amerikai hadsereg jelképe. A Pentagon névvel magát a minisztériumot illetik.

²⁶ Amaczi Viktor - Bombay László – Héjja István: A világ hadseregei (Zrínyi Kiadó, Budapest) 19. oldal